

Vergaderjaar 2013–2014

33 930 XIII

Jaarverslag en slotwet Ministerie van Economische Zaken 2013

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2013 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken;
2. de begrotingsstaat inzake de agentschappen van dit Ministerie;

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze Memorie van Toelichting toegelicht.

De Minister van Economische Zaken,
H.G.J. Kamp

B. BEGROTINGSTOELICHTING

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1.000

11 Goed functionerende economie en markten	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2)+ (3)+ (4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	218.197	137	- 2.447	2.530	218.417	214.441	- 3.976
UITGAVEN	219.931	137	- 2.457	1.477	219.088	216.199	- 2.889
<i>Subsidies</i>	1.700			- 903	797	797	0
- Digitalisering regionale radio	1.700			- 903	797	797	0
<i>Opdrachten</i>	12.760	137	- 4.682	415	8.630	8.071	- 559
- Onderzoek en Opdrachten	2.679	137	- 518	2.249	4.547	2.883	- 1.664
- PIANOo/TenderNed	5.851		- 3.939	- 384	1.528	1.572	44
- Beleidsvoorbereiding en evaluaties Frequenties en Veiligheid	4.230		- 225	- 1.450	2.555	3.616	1.061
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	11.116		2.472	1.315	14.903	14.510	- 393
- Agentschap Telecom	11.116		56	- 249	10.923	10.921	- 2
- Agentschap DICTU			2.416	1.050	3.466	3.224	- 242
- Agentschap NL				514	514	365	- 149
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	190.463		- 839	886	190.510	190.090	- 420
- Metrologie	14.337		119	504	14.960	14.969	9
- Raad voor Accreditatie	213		2	- 35	180	162	- 18
- ACM (NMa/OPTA/CA)	3.135		- 1.808	117	1.444	1.333	- 111
- CBS	172.778		848	300	173.926	173.626	- 300
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	3.892		592	- 236	4.248	2.731	- 1.517
- Nederlands Normalisatie Instituut (NEN)	1.136		12	- 98	1.050	790	- 260
- Internationale organisaties	2.696		580	- 78	3.198	1.941	- 1.257
- Raad van deskundigen voor de nationale meetstandaarden	60			- 60	0	0	0
ONTVANGSTEN	52.265		3.804.146	- 9.308	3.847.103	3.846.784	- 319
Ontvangsten ACM						1.074	1.074
High Trust	31.300			- 10.300	21.000	16.655	- 4.345
Diverse ontvangsten	20.965		3.804.146	992	3.826.103	3.829.055	2.952

Toelichting op de ontvangsten

Ontvangsten High Trust

De tegenvaller is met name veroorzaakt door een lagere opbrengst aan geïncasseerde boetes die het gevolg is van minder geconstateerde overtredingen die in een betaling hebben geresulteerd. Een andere oorzaak is het door de Autoriteit Consument en Markt (ACM) terugbetalen van boetes naar aanleiding van uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb).

Diverse ontvangsten

De hogere realisatie is grotendeels veroorzaakt door een bedrag van € 1,8 mln aan wettelijke rente op ontvangen bedragen van verlengde Radio vergunningen die Agentschap Telecom heeft ontvangen. Deze vergunningen zijn in de zomer van 2011 verleend en hebben een looptijd tot en met 2017. Daarnaast heeft Agentschap Telecom een bedrag van € 0,5 mln ontvangen van de in 2013 vergunde radiokavels A7 en B38.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1.000

12 Een sterk innovatievermogen	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amende- menten	Mutaties 1e supple- toire begroting 2013	Mutaties 2e supple- toire begroting 2013 ¹	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwet- mutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	607.730		138.224	142.118	888.072	768.402	- 119.670
UITGAVEN	795.764		22.337	71.886	889.987	775.292	- 114.695
<i>Leningen</i>	<i>88.996</i>		<i>1.500</i>	<i>101.105</i>	<i>191.605</i>	<i>99.538</i>	<i>- 92.067</i>
- Innovatiefonds: Innovatiekrediet	65.335		500	9.075	74.914	48.965	- 25.949
- Innovatiefonds: Seed	23.661		- 8.100	30	15.591	16.500	909
- Innovatiefonds: Fund to fund			9.100		9.100	17.073	7.973
- Innovatiefond: vroege fase/informal investors/ROM's				92.000	92.000	17.000	- 75.000
<i>Subsidies</i>	<i>81.343</i>		<i>2.733</i>	<i>3.359</i>	<i>87.435</i>	<i>73.576</i>	<i>- 13.859</i>
- Innovatie Prestatie Contracten	31.498		1.700	- 14.979	18.219	16.622	- 1.597
- Eurostars	8.638		- 1.900		6.738	6.949	211
- Lucht en Ruimtevaart	17.789		- 1.754	2.270	18.305	7.812	- 10.493
- Overig	23.418		4.687	16.068	44.173	42.193	- 1.980
<i>Opdrachten</i>	<i>2.856</i>		<i>1.164</i>	<i>- 1.634</i>	<i>2.386</i>	<i>1.436</i>	<i>- 950</i>
- Onderzoek en opdrachten	2.856		1.164	- 1.634	2.386	1.436	- 950
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	<i>72.653</i>		<i>941</i>	<i>- 5.123</i>	<i>68.471</i>	<i>68.895</i>	<i>424</i>
- Agentschap NL	72.512		941	- 5.229	68.224	68.602	378
- Agentschap Telecom	141			106	247	293	46
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	<i>136.287</i>		<i>4.512</i>	<i>14.857</i>	<i>155.656</i>	<i>154.840</i>	<i>- 816</i>
- TNO	136.287		4.512	14.857	155.656	154.840	- 816
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	<i>413.629</i>		<i>11.487</i>	<i>- 40.678</i>	<i>384.434</i>	<i>377.007</i>	<i>- 7.427</i>
- Toeslag Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI-toeslag)	77.100			- 50.064	27.036	25.434	- 1.602
- Grote Technologische Instituten (GTI's)	40.009		203	14.579	54.791	54.802	11
- Topsectoren overig	218.331		- 4.974	- 24.040	189.317	183.625	- 5.692
- Syntens	19.884			39	19.919	19.797	- 122
- Ruimtevaart (ESA)	57.058		16.437	19.348	92.843	92.895	52
- Overig (inclusief onderzoeksprojecten)	1.247		- 179	- 540	528	454	- 74
ONTVANGSTEN	45.782		1.871	36.916	84.569	96.098	11.529
Luchtvaartkredietregeling	382			1.300	1.682	2.515	833
Technische Ontwikkelingsprojecten (TOP)	5.000			- 3.800	1.200	2.128	928
Rijksoctrooiwet	31.212				31.212	35.287	4.075
Innovatiekredieten	5.544			10.000	15.544	18.921	3.377
Ontvangsten Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen				17.000	17.000	16.995	- 5
Eurostars	2.056				2.056	104	- 1.952
Diverse ontvangsten	1.588		1.871	12.416	15.875	20.150	4.275

¹ Inclusief amendement (TK, 33 805 XIII nr. 4)

Toelichting op de verplichtingen

Er is in 2013 voor € 119,7 mln minder aan verplichtingen aangegaan. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere gerealiseerde verplichtingen in het Innovatiefonds.

In de Miljoenennota 2014 is € 75 mln in 2013 beschikbaar gesteld voor Vroege Fase Financiering als onderdeel van het stimuleringspakket. In de kamerbrief van 17 september (TK, 32 637 nr. 85) bent u over de uitwerking van de beleidsvoornemens op de hoogte gesteld. Het instrumentarium dat zal worden ingezet zal in de loop van 2014 in werking treden. In 2013 zijn derhalve nog geen verplichtingen aangegaan. De beschikbare € 75 mln zal conform de regels voor het Innovatiefonds in 2014 en volgende jaren beschikbaar worden gesteld.

Door de aanhoudende krapte op de financieringsmarkt, waaronder ook de risicokapitaalmarkt, is het voor innovatieve ondernemingen lastig om de

private bijdrage in de financiering van innovatieprojecten te realiseren. Dit heeft invloed op de benutting van het Innovatiekrediet (€ 38 mln minder verplichtingen aangegaan dan geraamd in 2013). Ondanks dit knelpunt is het Innovatiekrediet met € 52 mln op nagenoeg hetzelfde niveau benut als in 2012 door het innovatieve MKB. Aangezien sprake is van een fondsconstructie zal de niet benutte verplichtingenruimte beschikbaar blijven voor het InnovatiefondsMKB+.

De krapte op de financieringsmarkt heeft in 2013 ook invloed gehad op de benutting van de Seed Capital regeling. Het aantrekken van private funding voor deze innovatiefondsen (minimaal 50%) blijkt lastig waardoor de funding vanuit de Seed Capital regeling op € 12 mln in plaats van € 20 mln is uitgekomen. Deze lagere benutting wordt ook veroorzaakt doordat de «creative industry» niet in staat is gebleken met een goed voorstel te komen. Hiervoor was € 4 mln apart gereserveerd binnen de Seed Capital regeling.

Naast de onderuitputting op de verplichtingen in het Innovatiefonds zijn er bij diverse andere begrotingsinstrumenten afwijkingen opgetreden ten opzichte van de raming. Er heeft een overschrijding plaatsgevonden op de categorie Bijdragen aan (inter)nationale organisaties. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat voor € 5,3 mln aan verplichtingenruimte is afgeboekt conform het amendement (TK, 33 805 XIII nr. 4) bij de 2e supplettoire begroting ten gunste van de Subsidieregeling Innovatieve Scheepsbouw. Aangezien dit eind december plaatsvond waren op de betreffende budgetten al verplichtingen aangegaan. Door de mutatie in het verplichtingenbudget als gevolg van het amendement is vervolgens de overschrijding ontstaan. Tegenover deze overschrijding staat een onderuitputting op het budget voor beleidsondersteunend onderzoek en incidentele uitgaven (-€ 1,8 mln), een onderuitputting op het verplichtingenbudget voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (-€ 2,1 mln) dat niet nodig was voor financiering van de opdracht 2013 en de vrijval van de rente Luchtvaartkredietregeling ten gunste van het generale beeld (zie ook de toelichting onder de uitgaven).

Toelichting op de uitgaven

Leningen

Voor de categorie leningen is € 92 mln minder aan uitgaven gerealiseerd. De belangrijkste oorzaken zijn:

- Als gevolg van de genoemde onderuitputting in de verplichtingen van het Innovatiekrediet is het beroep op de hiervoor geraamde kasmiddelen in 2013 ook lager (-€ 25,9). Aangezien sprake is van een fondsconstructie zullen deze middelen beschikbaar blijven voor het InnovatiefondsMKB+.
- Om de toegang tot financiering in de risicokapitaalmarkt in de latere fase voor het innovatieve MKB te verbeteren, is het fund-of-funds (ook bekend als Dutch Venture Initiative) van het InnovatiefondsMKB+ in 2013 operationeel geworden. De eerste toezeggingen van ruim € 50 mln vanuit dit fonds hebben eind 2013 plaatsgevonden. Dat heeft geleid tot betalingen in 2013 van in totaal € 17,1 mln (dat is circa € 8 mln meer dan geraamd). De betaling past binnen het Innovatiefonds in 2013.
- Zoals in de toelichting bij de verplichtingen is vermeld zijn voor Vroege Fase Financiering nog geen verplichtingen aangegaan. De beschikbare € 75 mln is daarom in 2013 niet tot uitbetaling gekomen. De € 75 mln zal conform de regels voor het Innovatiefonds in 2014 en volgende jaren in een nader te bepalen ritme beschikbaar worden gesteld.

Subsidies

Voor de categorie subsidies zijn € 13,9 mln minder uitgaven gerealiseerd. De belangrijkste oorzaak hiervan is gelegen in de uitgaven voor Lucht- en ruimtevaart (-€ 10,5 mln). Deze slotwetmutatie wordt voornamelijk veroorzaakt door het instrument Luchtvaartkredietregeling. Voor een krediet dat verstrekt is aan Rekkof (€ 20 mln) bestaat nog onduidelijkheid of en wanneer dit project doorgaat. Het betreft een krediet voor de bouw van de Fokker 100 waar nog een medefinancier voor gevonden dient te worden. Als gevolg hiervan zijn de in 2013 geraamde kasuitgaven niet gerealiseerd (€ 8 mln).

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

In de categorie bijdragen aan (inter)nationale organisaties is € 7,4 mln minder uitgaven gerealiseerd dan geraamd. De belangrijkste oorzaak is gelegen in een vertraging in de uitfinanciering van verplichtingen op een voormalig FES-programma Center for Translational Molecular Medicine (CTMM) (-€ 1,4 mln) en in het kader van Eurekaclusters, JTI's en University - Industry- Interaction projecten (-€ 3,3 mln).

Toelichting op de ontvangsten

De ontvangsten Rijsoctrooiwet zijn € 4 mln hoger dan begroot. Een belangrijk deel van de toename ligt aan het aandeel Europese en Nederlandse octrooien. Er zijn meer Europese en Nederlandse octrooien verleend die rechtsgeldig zijn geworden in Nederland. Er is hiervoor in 2013 ruim € 3,3 mln meer gerealiseerd dan geraamd. Daarbij komt dat de Nederlandse jaartaksen ook € 300.000,- hoger zijn geïndigd.

In het kader van de Innovatiekredieten is € 3,4 mln meer ontvangen dan geraamd. Deze slotwetmutatie wordt met name veroorzaakt door de gerealiseerde terugontvangsten in het kader van de Seed-regeling (€ 2,2 mln). Daarnaast zijn de gerealiseerde terugontvangsten in het kader van de Innovatiekredieten € 1,2 mln hoger dan geraamd.

De diverse ontvangsten zijn € 4,3 mln hoger dan geraamd. Dit wordt in het bijzonder veroorzaakt door een niet geraamde terugontvangst van Agentschap NL in het kader van de uitvoeringsopdracht 2011. De opdracht 2011 kon met lagere dan geraamde kosten worden gerealiseerd, waardoor het bedrag dat teveel werd bevoorschot is teruggestort.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1.000

13 Een excellent ondernemingsklimaat	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2e suppletoire begroting 2013 ¹	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2)+(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	2.585.516	5.493	9.455	62.154	2.662.618	725.485	- 1.937.133
<i>Waarvan garantieverplichtingen</i>	<i>2.384.011</i>				<i>2.384.011</i>	<i>463.183</i>	<i>- 1.920.828</i>
UITGAVEN	366.134	12.967	- 32.510	124.963	471.554	436.722	- 34.832
<i>Garanties</i>	<i>129.211</i>		<i>- 31.752</i>	<i>41.459</i>	<i>138.918</i>	<i>114.100</i>	<i>- 24.818</i>
- BMKB	65.541			29.459	95.000	102.422	7.422
- Groeifinancieringsfaciliteit	9.281				9.281	2.360	- 6.921
- Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)	44.752		- 31.752	12.000	25.000	9.274	- 15.726

13 Een excellent ondernemingsklimaat	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2e suppletoire begroting 2013 ¹	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
– Borgstelling Scheepsnieuwbouw	9.637				9.637	44	– 9.593
<i>Subsidies</i>	<i>29.755</i>		0	54.693	84.448	77.685	– 6.763
– Bevorderen ondernemerschap	1.139			7.379	8.518	7.383	– 1.135
– Biobased Economy	5.710		– 500	2.316	7.526	7.829	303
– Uitfinanciering subsidies	22.906		500	44.998	68.404	62.473	– 5.931
<i>Oprichtingen</i>	<i>25.969</i>		– 931	1.682	26.720	24.660	– 2.060
– Onderzoek & ontwikkeling	351			3.800	4.151	4.706	555
– ICT-beleid	20.852		– 931	– 23	19.898	18.118	– 1.780
– Beleidsvoorbereiding en evaluaties	2.436			– 995	1.441	831	– 610
– Regiegroep Regeldruk/ACTAL	2.330			– 1.100	1.230	1.005	– 225
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	<i>16.410</i>	<i>2.512</i>	<i>2.162</i>	<i>2.231</i>	<i>23.315</i>	<i>21.701</i>	<i>– 1.614</i>
– NBTC	13.329		191	16	13.536	13.536	0
– UNWTO	233				233	271	38
– Bijdragen aan instituten	2.848	2.512	1.971	2.215	9.546	7.894	– 1.652
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>150.577</i>		– 3.348	6.777	154.006	153.144	– 862
– Kamers van Koophandel / Ondernemerspleinen	150.577		– 3.348	6.777	154.006	153.144	– 862
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	<i>14.212</i>	<i>10.455</i>	<i>1.359</i>	<i>18.121</i>	<i>44.147</i>	<i>45.430</i>	<i>1.283</i>
– Agentschap NL	12.012	10.455	1.359	4.417	28.243	28.032	– 211
– Logius	2.200			5.004	7.204	8.699	1.495
– DICTU				8.150	8.150	8.149	– 1
– Dienst Regelingen				550	550	550	0
ONTVANGSTEN	92.599		– 31.752	8.770	69.617	37.435	– 32.182
BMKB	25.230			– 3.230	22.000	21.544	– 456
Groeifinancieringsfaciliteit	8.000				8.000	2.047	– 5.953
Garantie Ondernemingsfinanciering	46.000		– 31.752	12.000	26.248	10.160	– 16.088
Borgstelling Scheepsnieuwbouw	10.000				10.000	44	– 9.956
Joint Strike Fighter	1.847				1.847	1.418	– 429
Diverse ontvangsten	1.522				1.522	2.223	701

¹ Inclusief amendement (TK, 33 805 XIII nr. 4)

Toelichting op de verplichtingen

Er is in 2013 voor 1,9 mld minder aan verplichtingen aangegaan dan begroot. De belangrijkste oorzaak hiervan is gelegen in de garantieverplichtingen (–€ 1,9 mld).

Voor de Groeifinancieringsfaciliteit was er in 2013 sprake van € 75 mln lagere benutting dan geraamd (een realisatie van € 9,3 mln garantieverplichtingen bij een budget van € 84,3 mln). Reden ligt met name in het feit dat de financiering van het bedrijfsleven, en met name van het MKB, onder druk blijft staan. Financiers zijn voorzichtiger geworden. Dat zij minder financieren, is terug te zien in de mate van benutting van het garantie-instrumentarium.

Voor de BMKB zijn € 656 mln minder aan garantieverplichtingen aangegaan dan geraamd (een realisatie van € 344 mln bij een oorspronkelijk beschikbaar garantiplafond (€ 1 mld)). Bij de Garantie Ondernemingsfinanciering is voor € 234 mln minder aan garantieverplichtingen aangegaan dan begroot (een realisatie van € 66 mln bij een budget van € 300 mln). Voor de dit jaar voor het eerst in gewijzigde vorm opengestelde Garantiefaciliteit Scheepsnieuwbouwfinanciering is € 956 mln minder aan garantieverplichtingen aangegaan dan geraamd (een realisatie van € 44 mln bij een plafond van € 1 mld). De lage benuttingscijfers van het garantie-instrumentarium zijn een gevolg van een

beperktere vraag naar financiering als gevolg van de economische crisis en behoedzaamheid aan de zijde van de kredietverstrekkers.

In de overige verplichtingen is € 16 mln minder aan verplichtingen aangegaan dan geraamd. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn dat onder andere het budget dat in 2013 bij de tweede suppletoire begroting voor de subsidieregeling innovatieve scheepsbouw is toegevoegd (amendement TK, 33 805 XIII nr. 4, ad € 5,3 mln) niet kon worden gecommiteerd. Daarnaast is een voorgenomen storting in de interne BMKB begrotingsreserve niet doorgegaan, omdat deze reserve door de maatregelen in de 2^e suppletoire begroting al op niveau was gebracht. Daarnaast zijn de verplichtingen voor het nieuwe handelsregister € 2,7 mln lager uitgevallen dan begroot omdat de voorgenomen verplichting van de bijdrage 2014 aan de Kamer van Koophandel niet in 2013 maar in 2014 zal plaatsvinden.

Toelichting op de uitgaven

Voor de BMKB is € 7,4 mln meer uitgegeven dan geraamd. Door de slechte economische situatie en als gevolg daarvan het hoge aantal faillissementen was het beroep op de BMKB hoger dan geraamd.

Als gevolg van de lager dan geraamde benutting van de Groeifinancieringsfaciliteit in de afgelopen jaren van economische crisis en door een actief beheer, zijn er in 2013 ook minder schades gedeclareerd dan oorspronkelijk geraamd. De schadebedragen vallen in 2013 € 6,9 mln lager uit dan geraamd.

De uitgaven voor de Garantie Ondernemingsfinanciering (GO) zijn € 15,7 mln lager dan bij de 2^e suppletoire begroting was geraamd. Een aantal verliesdeclaraties waarmee rekening werd gehouden zijn uiteindelijk niet in 2013 tot uitbetaling gekomen. Naast schadebetalingen van € 8,2 mln werd € 1,1 mln in de interne begrotingsreserve van de GO gestort.

De Garantiefaciliteit Scheepsnieuwbouwfinanciering is in gewijzigde vorm sinds maart 2013 van kracht. Vanaf dat moment is voor € 44 mln aan garantieverplichtingen verstrekt. Op deze verstrekte garanties hebben in 2013 geen schadebetalingen plaatsgevonden. De realisatie van de uitgaven is derhalve nihil.

De uitgaven voor de uitfinanciering van subsidies is € 5,9 mln lager dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat het budget voor de subsidieregeling innovatieve scheepsbouw van € 5,3 mln, dat middels amendement (TK, 33 805 XIII nr.4) bij de 2e suppletoire begroting beschikbaar was gekomen, niet meer in 2013 kon worden uitgegeven.

Toelichting op de ontvangsten

De benutting van de Groeifinancieringsfaciliteit was in de afgelopen jaren van economische crisis lager dan begroot. De premie-inkomsten kwamen als gevolg hiervan ook lager uit.

In de tweede suppletoire begroting was rekening gehouden met een onttrekking aan de interne begrotingsreserve van de Garantie Ondernemingsfinanciering van € 12 mln vanwege verwachte schadebetalingen. Omdat de schadebetalingen lager uitvielen dan begroot, is deze ontvangst uit de begrotingsreserve niet gerealiseerd. Daarnaast zijn de premieontvangsten als gevolg van een lagere benutting van de GO € 4 mln lager dan begroot.

Als gevolg van de lagere benutting van Garantierегeling Scheepsnieuw-
 bouwfinanciering zijn de premieontvangsten slechts € 44.000 en daarmee
 ruim € 9,9 mln lager dan begroot.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1.000

14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening	Stand ontwerp begroting 2012	Mutaties via NvW en amende- menten	Mutaties 1e supple- toire begroting 2012	Mutaties 2e supple- toire begroting 2012	Totaal geraadmd	Realisatie	Slotwet- mutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	1.996.164	18.000	1.456.259	25.888	3.496.311	3.397.213	- 99.098
<i>Waarvan garantieverplichtingen</i>			43.350		43.350	47.342	3.992
UITGAVEN	1.312.815	18.000	- 23.542	- 47.331	1.259.942	1.251.807	- 8.135
<i>Subsidies</i>	1.086.731		- 5.918	- 44.729	1.036.084	1.030.692	- 5.392
- Topsectoren Energie (14.3)	23.848		16.046	- 3.183	36.711	30.282	- 6.429
- Energie-innovatie (IA) (14.3)	31.658			11.150	42.808	36.766	- 6.042
- Green Deal (14.3)	25.000		- 1.375	- 21.541	2.084	1.889	- 195
- MEP (14.3)	555.000		- 27.000		528.000	505.321	- 22.679
- SDE (14.3)	244.858		23.514	17.000	285.372	141.935	- 143.437
- SDE+ (14.3)	100.000		- 20.960		79.040	27.198	- 51.842
- Interne begrotingsreserve duurzame energie						225.007	225.007
- CCS (14.3)	49.400			- 44.200	5.200	5.015	- 185
- Hoge Flux Reactor (14.3)	7.250				7.250	7.250	0
- Aanschafsubsidie zonnepanelen (14.3)	30.000		- 668	468	29.800	29.632	- 168
- Elektrisch rijden (14.3)	4.123			- 1.848	2.275	2.535	260
- Caribisch Nederland				4.325	4.325	3.161	- 1.164
- Overige subsidies (14.3)	15.594		4.525	- 6.900	13.219	14.701	1.482
<i>Garanties</i>				515	515	526	11
- Geothermie				515	515	526	11
<i>Opdrachten</i>	57.980		- 25.061	2.056	34.975	33.861	- 1.114
- O&O bodembeheer (14.2)	296			2.774	3.070	2.497	- 573
- Joint implementation (14.3)	33.651		- 26.437	1.741	8.955	12.148	3.193
- Straling (14.3)	9.517		1.526	718	11.761	9.726	- 2.035
- Pallas (14.3)	10.100			- 2.600	7.500	1.001	- 6.499
- Onderzoek en opdrachten (14.3)	4.416		- 150	- 577	3.689	8.489	4.800
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	37.018		6.834	3.068	46.920	45.589	- 1.331
- Agentschap NL	36.326		3.308	381	40.015	38.680	- 1.335
- NVWA	692		2	1	695	698	3
- Kern Fysische Dienst			3.524	2.686	6.210	6.211	1
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	95.100	18.000		- 8.800	104.300	103.039	- 1.261
- Doorsluit COVA heffing (14.2)	93.000	18.000		- 10.000	101.000	100.947	- 53
- TNO bodembeheer (14.2)	2.100			1.200	3.300	2.092	- 1.208
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	35.986		603	559	37.148	38.100	952
- ECN/NRG (14.3)	34.981		285	710	35.976	37.757	1.781
- Diverse instituten (14.2)	1.005		318	- 151	1.172	343	- 829
ONTVANGSTEN	12.194.911	18.000	600.000	648.386	13.461.297	13.547.739	86.442
COVA	93.000	18.000		- 10.000	101.000	100.947	- 53
SDE+	100.000				100.000	97.363	- 2.637
Aardgasbaten	12.000.000		600.000	650.000	13.250.000	13.342.665	92.665
Ontvangsten zoutwinning	1.761			612	2.373	2.373	0
Diverse ontvangsten	150			7.774	7.924	4.391	- 3.533

Toelichting op de verplichtingen

De lagere realisatie van de verplichtingen is met name veroorzaakt door:

- Topsectoren Energie: Veel ingediende projecten zijn na toetsing door de programmacommissies afgewezen, omdat deze niet voldeden aan de kwaliteitseisen die de Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI) hebben gesteld (onder andere onvoldoende bijdrage aan de doelstel-

lingen van de TKI-programma's en het niet voldoen aan de SDE+-voorwaarden).

- Pallas: De voorgenomen lening (€ 40 mln) aan de stichting ter voorbereiding van Pallas is niet geëffectueerd in 2013 maar zal in 2014 verstrekt worden.
- Garantieverplichtingen: De hogere realisatie is toe te schrijven aan een afgegeven garantie voor een overbruggingskrediet ten behoeve van aluminiumproducent Aldel (TK, 32 637, nr. 83).

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

De lagere uitgaven op het onderdeel Energie-innovatie zijn met name het gevolg van een lagere dan geraamde uitfinanciering van in het verleden aangegane verplichtingen.

MEP/SDE/SDE+/Interne begrotingsreserve duurzame energie

In de interne begrotingsreserve duurzame energie is € 225 mln gestort vanwege onbesteed gebleven middelen als gevolg van vertraging bij projecten waaraan reeds subsidie is toegekend en reeds verplichte projecten die niet tot uitvoering komen en door andere projecten moeten worden vervangen met het oog op het bereiken van de doelstelling. Via de reserve blijven de middelen beschikbaar tot het moment dat ze alsnog zullen worden uitbetaald.

Opdrachten

De lagere uitgaven zijn een saldo van met name:

- Joint Implementation: De uitfinanciering van in het verleden aangegane verplichtingen verloopt sneller dan waarmee in de ramingen rekening is gehouden.
- Straling: De lagere uitgaven zijn veroorzaakt door het niet en later starten van projecten dan gepland. Tevens zijn verschillende opdrachten die voorzien waren voor 2013 uitgesteld naar 2014.
- Pallas: Het in 2013 niet doorgaan van een lening aan de stichting belast met de voorbereiding van Pallas.
- Onderzoek en Opdrachten: Aan Eneco is door het Ministerie van Economische Zaken (EZ) een bedrag betaald (€ 5,3 mln) als gevolg van een uitspraak van het Gerechtshof Den Haag in een zaak tussen Eneco en het Ministerie van EZ. Deze zaak was de laatste in een reeks van zogenaamde baksteenprocedures die de afgelopen tien jaar zijn gevoerd naar aanleiding van de hervorming van de toenmalige monopolistische structuur van de energiemarkt.

Toelichting op de ontvangsten

Aardgasbaten

Deze meevaller is met name toe te schrijven aan een hogere dan verwachte olieprijs.

Diverse ontvangsten

De lagere ontvangsten hangen met name samen met de afrekening van uitvoeringskosten van het Agentschap NL over voorgaande jaren.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1.000

16 Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amende- menten	Mutaties 1e supple- toire begroting 2013	Mutaties 2e supple- toire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwet- mutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	638.549	12.213	55.659	54.937	761.358	676.538	- 84.820
<i>Waarvan garantieverplichtingen</i>	<i>138.000</i>			<i>- 28.000</i>	<i>110.000</i>	<i>37.707</i>	<i>- 72.293</i>
UITGAVEN	517.397	12.213	55.343	90.919	675.872	666.001	- 9.871
<i>Subsidies</i>	<i>59.457</i>	<i>122</i>	<i>5.381</i>	<i>10.124</i>	<i>75.084</i>	<i>71.753</i>	<i>- 3.331</i>
- Agrarisch ondernemerschap (16.1)	5.088		2.586	1.335	9.009	9.785	776
- Duurzame veehouderij (16.1)	5.584		8.315	4.650	18.549	16.241	- 2.308
- Mestbeleid (16.1)	2.050			- 200	1.850	1.931	81
- Plantaardige productie (16.1)	16.866		- 1.523	2.800	18.143	15.396	- 2.747
- Agrarische innovatie en overig (16.1)	9.601		- 3.875	- 1.626	4.100	4.340	240
- Visserij (16.1)	5.991			2.800	8.791	8.774	- 17
- Dierenwelzijn productiedieren en gezelschapsdieren (16.3)	2.008	122	- 122	365	2.373	3.017	644
- Apurement (16.5)	12.269				12.269	12.269	0
<i>Garanties</i>	<i>12.000</i>			<i>15.000</i>	<i>27.000</i>	<i>27.119</i>	<i>119</i>
- Bijdrage begrotingsreserve Borgstellingsfaciliteit (16.1)	2.000			1.000	3.000	3.000	0
- Verliesdeclaraties Borgstellingsfaciliteit (16.1)	10.000			14.000	24.000	24.119	119
<i>Opdrachten</i>	<i>147.349</i>	<i>560</i>	<i>5.034</i>	<i>609</i>	<i>153.552</i>	<i>145.478</i>	<i>- 8.074</i>
- Versterken concurrentiekracht en verduurzaming agroketens en visserij (16.1)	24.020		266	2.382	26.668	26.348	- 320
- Borgen voedselveiligheid- en kwaliteit(16.2)	8.437		191	- 640	7.988	7.137	- 851
- Plant- en diergezondheid (16.3)	18.932	560	- 2.107	- 2.989	14.396	12.511	- 1.885
- Kennisontwikkeling en innovatie (16.4)	93.887		5.111	1.496	100.494	95.739	- 4.755
- Borgen voedselzekerheid en internationaal en Europees landbouwbeleid (16.5)	2.073		1.573	360	4.006	3.743	- 263
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	<i>104.620</i>	<i>1.850</i>	<i>562</i>	<i>12.534</i>	<i>119.566</i>	<i>120.616</i>	<i>1.050</i>
- Medebewind productschappen (16.5)	13.501			9.584	23.085	23.750	665
- Dienst Landbouwkundig Onderzoek (16.4)	91.119		562	2.028	93.709	94.819	1.110
- ZonMW/dierproeven		1.850		- 1.850	0	0	0
- Commissie Toelating Gewasbeschermings-middelen en Biociden(16.3)				2.772	2.772	2.047	- 725
<i>Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken</i>	<i>4.200</i>		<i>- 400</i>	<i>2.000</i>	<i>5.800</i>	<i>5.577</i>	<i>- 223</i>
- Diergezondheidsfonds	4.200		- 400	2.000	5.800	5.577	- 223
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>		<i>7.915</i>	<i>123</i>	<i>- 156</i>	<i>7.882</i>	<i>12.615</i>	<i>4.733</i>
- UNEP, FAO en overige contributies		7.915	123	- 156	7.882	12.615	4.733
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	<i>189.771</i>	<i>1.766</i>	<i>44.643</i>	<i>50.808</i>	<i>286.988</i>	<i>282.843</i>	<i>- 4.145</i>
- NVWA	93.241	766	25.193	24.912	144.112	144.817	705
- Dienst Regelingen	84.281		18.305	11.770	114.356	112.193	- 2.163
- Agentschap NL	3.010	1.000	1.786	14.062	19.858	17.004	- 2.854
- Dienst Landelijk Gebied	221		1		222	221	- 1
- Rijksrederij	9.018		- 642	64	8.440	8.608	168
ONTVANGSTEN	291.579		4.950	41.118	337.647	329.393	- 8.254
Versterken concurrentiekracht en verduurzaming agroketens en visserij (16.1)	21.081		3.000	30.684	54.765	27.573	- 27.192
Borgen voedselveiligheid- en kwaliteit(16.2)	430			- 5	425	288	- 137
Plant- en diergezondheid (16.3)	500			1.900	2.400	3.452	1.052
Kennisontwikkeling en innovatie (16.4)	10.884		1.577	7.921	20.382	15.902	- 4.480
Borgen voedselzekerheid en internationaal en Europees landbouwbeleid (16.5)	258.684		373	618	259.675	281.695	22.020
Agentschappen (16.9)						483	483

Toelichting op de verplichtingen

De lagere verplichtingenrealisatie houdt met name verband met de garantieverplichtingen. Voor de garantieverplichtingen die worden aangegaan in de vorm van afgegeven garantstellingen landbouw is in 2013 een budget van € 138 mln gepubliceerd (€ 50 mln garantstelling

landbouw, € 80 mln garantstelling landbouw plus en € 8 mln garantiefaciliteit Visserij). Uiteindelijk is in 2013 € 37,7 mln als garantstelling afgegeven.

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

Duurzame veehouderij (16.1)

De lagere uitgaven houden verband met de regeling duurzame stallen. Bij Voorjaarsnota werd door de Dienst Regelingen nog uitgegaan van fors hogere betalingen dan er voor de duurzame stallen aan budget beschikbaar was, maar als gevolg van het feit dat meer subsidies dan verwacht niet aan de subsidievoorwaarden voldeden en zich vertraging in de vaststelling van de subsidies verstrekt op de openstellingen 2010 en 2011 voordeden, valt de uiteindelijke realisatie lager uit.

Plantaardige productie (16.1)

De lagere uitgaven houden voornamelijk verband met de regeling Marktintroductie Energie Innovaties (MEI). Via deze regeling worden innovatieve investeringen van voorlopende glastuinbouwbedrijven gesubsidieerd. Omdat het bij deze projecten (bijvoorbeeld aardwarmte) per subsidie om forse bedragen gaat, de projecten zelf veelal ingewikkeld te realiseren zijn en er een hoog percentage aan verstrekte subsidies alsnog uitvalt, is de planning van de uitgaven zeer onzeker. De uitgaven vallen in 2013 daarom lager uit dan geprognosticeerd en schuiven door naar 2014. Daarnaast vallen ook de betalingen op de regeling Investeringsregeling Energiebesparing (IRE) lager uit dan gepland.

Opdrachten

Plant- en diergezondheid (16.3)

De lagere uitgaven houden verband met betalingen voor opdrachten op het gebied van dierenwelzijn, plantgezondheid, gewasbescherming, dierproeven en monitoring dierziekten die voor een groot deel in 2014 alsnog tot betaling zullen leiden.

Kennisontwikkeling en innovatie (16.4)

De lagere uitgaven houden verband met een lagere bijdrage (€ 3,5 mln) aan het onderzoeksproject ter bevordering van de landbouwontwikkeling in Afghanistan. Hiertegenover staan lagere ontvangsten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Tevens zijn de uitgaven aan innovatieprojecten € 1,3 mln lager uitgevallen.

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

De hogere uitgaven betreffen voornamelijk de bijdrage aan de Clinton Foundation die oorspronkelijk geraamd was op artikel 40 (HGIS), maar die gezien de aard van de bijdrage thuis hoort onder de bijdragen aan internationale organisaties op het onderhavige artikel.

Bijdragen aan agentschappen

Dienst Regelingen

Het uitvoeringsbudget van de Dienst Regelingen werd in 2013 verhoogd op basis van verwachte tekorten en meerwerkopdrachten. De feitelijke uitvoeringskosten bleken lager te zijn, waardoor de bijdrage lager is uitgevallen.

Agentschap NL

De lagere bijdrage is het gevolg van achterstanden bij de Regionale Service Organisaties (RSO's) van het Ministerie van BuZa. Uitgaven door de landbouwraden worden via deze RSO's doorbelast aan EZ. De verwachting is dat de RSO's de achterstanden in 2014 in zullen lopen. De bijdrage zal derhalve in 2014 plaatsvinden.

Toelichting op de ontvangsten

Versterken concurrentiekracht en verduurzaming agroketens en visserij (16.1)

Dit betreft voornamelijk lagere ontvangsten uit de interne begrotingsreserve Landbouw en de interne begrotingsreserve Borgstellingsfaciliteit ten behoeve van de financiering van verliesdeclaraties van banken ingediend op basis van de garantieregeling Landbouw. Om de interne begrotingsreserve op peil te houden voor de financiering van toekomstige verliesdeclaraties en als garantiekapitaal voor de af te geven garantieverplichtingen in 2014 en volgende jaren zijn de verliesdeclaraties 2013 niet uit de interne begrotingsreserve gefinancierd.

Kennisontwikkeling en innovatie (16.4)

De lagere ontvangsten houden onder meer verband met een lagere bijdrage van het Ministerie van BUZA van € 3,5 mln aan het Afghanistan Project en het Food security Embassy Program. Voorts werd € 0,6 mln minder ontvangen van EU namelijk in verband met Datacollection.

Borgen voedselzekerheid en internationaal en Europees landbouwbeleid

De meerontvangsten betreffen vooral hogere landbouwheffingen (circa € 20 mln) door een hogere invoer van landbouwproducten uit derde landen dan voorzien en ontvangsten apurement (€ 2,5 mln,) uit (oude) openstaande vorderingen op EU subsidieaanvragers.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1.000

17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2)+(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	777.779		21.160	67.712	866.651	840.206	- 26.445
Waarvan garantieverplichtingen				50.037	50.037	23.057	- 26.980
UITGAVEN	776.575		21.047	16.342	813.964	817.433	3.469

17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2e suppletoire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
<i>Garanties</i>						83	83
– Schatkistbankieren						83	83
<i>Bekostiging</i>	700.561		17.696	20.008	738.265	733.507	– 4.758
– Wageningen Universiteit	161.521		4.735	3.364	169.620	168.174	– 1.446
– HBO-groen	74.074		3.406	2.185	79.665	79.472	– 193
– MBO-groen	154.706		731	5.700	161.137	158.744	– 2.393
– Voorbereidende en Ondersteunende Activiteiten (VOA)	11.575		1.312	1.022	13.909	13.933	24
– Wachtgelden	12.987		785	– 36	13.736	13.545	– 191
– VMBO-groen	278.538		5.472	7.761	291.771	291.009	– 762
– Aequor	7.160		1.255	12	8.427	8.630	203
<i>Subsidies</i>	73.303		3.835	– 4.525	72.613	82.205	9.592
– Groene Kennis Coöperatie	4.008			1.396	5.404	5.404	
– School als Kenniscentrum	30.538			– 7.011	23.527	27.872	4.345
– Kennisverspreiding en innovatie groen onderwijs	7.834			– 6.065	1.769	1.991	222
– Aanvullende onderwijssubsidies	25.641		6.371	3.166	35.178	41.150	5.972
– Ontwikkeling en beheer natuurkwaliteit	2.382			9	2.391	2.857	466
– Educatie	2.900		– 2.536	3.980	4.344	2.931	– 1.413
<i>Opdrachten</i>	2.711		– 484	859	3.086	1.638	– 1.448
– Kennisverspreidingsprojecten	2.711		– 484	859	3.086	1.638	– 1.448
ONTVANGSTEN	75			3.085	3.160	3.910	750

Toelichting

Toelichting op de verplichtingen

De mutatie van –€ 28,2 mln betreft met name het niet volledig benutten van de garantstelling voor het schatkistbankieren (–€ 28,7 mln). EZ staat garant voor het in gebreke blijven van groene onderwijsinstellingen die gebruik maken van de regeling schatkistbankieren.

Toelichting op de uitgaven

De mutatie op bekostiging van – € 4,8 mln wordt met name veroorzaakt door de herverdeling van de budgetten van de diverse onderwijssoorten. In het kader van het Begrotingsakkoord 2014 is besloten in 2013 € 650 mln toe te voegen aan de bekostigingsmiddelen voor het onderwijs. Echter, bij de begrotingsbehandeling van het Ministerie van OCW is amendement van Meenen c.s (TK, 33 780, nr. 3) ingediend volgens welk meer besteed zou moeten worden aan het primair en voortgezet onderwijs ten koste van de andere onderwijssoorten. Omdat EZ geen primair onderwijs heeft is er per saldo minder beschikbaar voor EZ. Als gevolg hiervan wordt bij Slotwet € 2,5 mln overgeboekt naar het Ministerie van OCW.

De mutatie op subsidies van € 9,6 mln wordt met name veroorzaakt door de hogere uitgaven op School als Kenniscentrum (€ 4,3 mln op in het verleden aangegane verplichtingen) en Aanvullende onderwijssubsidies (€ 6,0 mln).

Reden hiervoor is een meerbesteding van € 2,2 mln in verband met de regeling jonge leerkrachten als onderdeel van het Nationaal Onderwijsakkoord. Budget hiervoor wordt bij Slotwet door het Ministerie van OCW overgeheveld.

Hiernaast is er voor € 3,8 mln meer betaald op in het verleden aangegane verplichtingen dan werd geraamd.

Budgettaire gevolgen van beleid

Bedragen x € 1.000

18 Natuur en Regio	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amende- menten	Mutaties 1e supple- toire begroting 2013	Mutaties 2e supple- toire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwet- mutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	452.081	888	199.167	- 298.195	353.941	342.143	- 11.798
<i>Waarvan garantieverplichtingen</i>	<i>50.509</i>			<i>- 50.509</i>	<i>0</i>		
UITGAVEN	689.737	888	- 205.545	- 41.679	443.401	440.797	- 2.604
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>							
Subsidies	99.283		23.664	- 18.341	104.606	108.999	4.393
- Versterking mainports, brainports, greenports, valleys en andere clusters gerelateerd aan topsectoren (18.1)	87.273		7.664	- 20.782	74.155	80.104	5.949
- Wederzijds versterken van ecologie en economie (18.2)	5.817			14.087	19.904	20.114	210
- Behouden van de (inter-)nationale biodiversiteit en versterken van onze natuur (18.3)	6.193		16.000	- 11.646	10.547	8.781	- 1.766
<i>Leningen</i>	<i>36.400</i>		<i>- 2.150</i>	<i>- 2.800</i>	<i>31.450</i>	<i>31.369</i>	<i>- 81</i>
- Behouden van de (inter-)nationale biodiversiteit en versterken van onze natuur (18.3)	36.400		- 2.150	- 2.800	31.450	31.369	- 81
<i>Opdrachten</i>	<i>40.576</i>		<i>75.448</i>	<i>- 79.294</i>	<i>36.730</i>	<i>32.598</i>	<i>- 4.132</i>
- Versterking mainports, brainports, greenports, valleys en andere clusters gerelateerd aan topsectoren (18.1)	750		- 82	- 270	398	80	- 318
- Wederzijds versterken van ecologie en economie (18.2)	28.994		66.556	- 77.700	17.850	16.581	- 1.269
- Behouden van de (inter-)nationale biodiversiteit en versterken van onze natuur (18.3)	10.832		8.974	- 1.324	18.482	15.937	- 2.545
<i>Bijdragen aan mede-overheden</i>	<i>363.459</i>		<i>- 321.880</i>	<i>38.467</i>	<i>80.046</i>	<i>74.404</i>	<i>- 5.642</i>
- Versterking mainports, brainports, greenports, valleys en andere clusters gerelateerd aan topsectoren (18.1)	12.149			- 2.149	10.000	6.200	- 3.800
- Wederzijds versterken van ecologie en economie (18.2)	41.097		- 19.167	48.116	70.046	68.204	- 1.842
- Behouden van de (inter-)nationale biodiversiteit en versterken van onze natuur (18.3)	0		7.500	- 7.500	0	0	0
- Te decentraliseren (18.4)	310.213		- 310.213		0	0	0
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	<i>36.681</i>		<i>608</i>	<i>28</i>	<i>37.317</i>	<i>40.659</i>	<i>3.342</i>
- Behouden van de (inter-)nationale biodiversiteit en versterken van onze natuur (18.3)	36.681		608	28	37.317	40.659	3.342
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>		<i>888</i>	<i>157</i>	<i>- 20</i>	<i>1.025</i>	<i>468</i>	<i>- 557</i>
- Overige contributies		888	157	- 20	1.025	468	- 557
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	<i>113.338</i>		<i>18.608</i>	<i>20.281</i>	<i>152.227</i>	<i>152.300</i>	<i>73</i>
- Dienst Landelijk Gebied	71.207		3.942	17.893	93.042	93.126	84
- Dienst Regelingen	33.250		14.185	1.498	48.933	49.135	202
- Agentschap NL	1.036		436	288	1.760	1.601	- 159
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	7.845		45	602	8.492	8.438	- 54
ONTVANGSTEN	113.714		8.481	- 31.863	90.332	87.438	- 2.894
Landinrichtingsrente	42.161				42.161	38.580	- 3.581
Bijdragen van derden	19.773		21.140	- 14.665	26.248	23.355	- 2.893
EU-bijdragen	2.096				2.096	0	- 2.096
Jachtakten	1.031				1.031	1.322	291
Synergiegelden	12.659		- 12.659		0	0	0
Verkoop gronden	35.000			- 20.000	15.000	16.820	1.820
Overige	994			2.802	3.796	7.361	3.565

Toelichting op de verplichtingen

De lagere verplichtingen houden met name verband met Staatsbosbeheer (SBB). Het betreffende verplichtingenbudget voor SBB is normaliter nodig voor opdracht en kasuitgaven van jaar t + 1. De bijdrage SBB is echter in 2014 verlaagd in verband met de bezuinigingen in het kader van de Rutte

I-taakstelling op beheer buiten de EHS. Derhalve was er in 2013 minder verplichtingenruimte benodigd.

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

Versterking mainports, brainports, greenports, valleys en andere clusters gerelateerd aan topsectoren (18.1)

Op het onderdeel «Cofinanciering EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) zijn de uitgaven € 6,8 mln hoger uitgevallen. De hogere uitgavenrealisatie is deels verklaarbaar vanuit de bijdrage aan het grensoverschrijdende Interreg-programma NL-Duitsland en de bijdrage aan het grensoverschrijdende Interreg-programma NL-Vlaanderen. Tot slot heeft een inhaalslag plaatsgevonden in de afwikkeling van openstaande verplichtingen van de EFRO-periode 2000–2006. Hiertegenover zijn de uitgaven op het onderdeel «Pieken in de Delta» € 0,8 mln lager uitgevallen. Deze onderschrijding heeft onder meer betrekking op de in 2013 gedecentraliseerde middelen voor het project Westelijke Dordtse Oever. Verder is deze het gevolg van een vertraging in de uitfinanciering van projecten.

Opdrachten

Behouden van de (inter-nationale biodiversiteit en versterken van onze natuur (18.3)

De lagere uitgavenrealisatie is voornamelijk het gevolg van een vertraging in de uitvoering van het Natura2000 programma voor wat betreft de toetsing en ter inzage legging van de beheerplannen (- € 1,1 mln) en minder uitgaven aan het Netwerk ecologische monitoring (- € 1,3 mln) omdat aanvullende voorziene opdrachten ten behoeve van de koppeling van monitoringssystemen rijk en provincies in 2013 niet tot uitvoering zijn gekomen.

Bijdragen aan mede-overheden

Versterking mainports, brainports, greenports, valleys en andere clusters gerelateerd aan topsectoren (18.1)

De lagere uitgavenrealisatie houdt voor € 2,5 mln verband met de afwikkeling van openstaande verplichtingen van de Topper-regeling waarbij geen nabetalings meer plaatsvonden. Daarnaast is er sprake van een vertraging in de bijdragen aan het programma Sterke Regio's waardoor de uitgaven op dit onderdeel in 2013 circa € 1,3 mln lager zijn uitgevallen.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Behouden van de (inter-)nationale biodiversiteit en versterken van onze natuur (18.3)

De hogere uitgavenrealisatie betreft voor het grootste deel een incidentele bijdrage aan Staatsbosbeheer voor het realiseren van natuurherstel als gevolg van een grote natuurbrand in de Schoorlse duinen.

Ontvangsten

Landinrichtingsrente

Een deel van de te ontvangen landinrichtingsrente 2013 is pas in december door DLG gedeclareerd bij de belastingdienst die de uiteindelijke invordering regelt/verzorgt. Geraamde ontvangsten zullen alsnog binnenkomen in 2014.

Bijdragen van derden

De lagere ontvangstenrealisatie heeft betrekking op de bijdragen van I&M aan het voormalig ILG, dat oorspronkelijk liep tot en met 2013. Bij eerdere afspraken met I&M over neerwaartse bijstelling van hun bijdragen, mede in het licht van bezuinigingen op Natuur en decentralisatie van het natuurbeleid naar de Provincies, had de betreffende ontvangstenraming ook bijgesteld moeten worden. Dit is slechts ten dele gebeurd. De in de begroting 2013 opgenomen raming was dus feitelijk te hoog.

EU-bijdragen

De lagere ontvangsten houden grotendeels verband met het feit dat er vanaf begin 2000 een taakstelling voor Platteland Ontwikkelingsprogramma (POP)- inkomsten ten behoeve van grondverwerving is geraamd. Verwerving is echter geen onderdeel meer van het POP-programma vanaf 2007. Op deze taakstelling zijn derhalve vanaf 2007 geen ontvangsten meer gerealiseerd.

Overige

De hogere overige ontvangsten bestaan voornamelijk uit hogere ontvangsten dan geraamd voor de «landelijke vereveningspot inrichting» en een aantal niet geraamde, incidentele ontvangsten vanuit het ruimtelijke economisch beleid, het Deltaprogramma en het programma «naar een Rijke Waddenzee» en een aantal terug ontvangen subsidievoor-schotten.

De niet-beleidsartikelen

Bedragen x € 1.000

40 Apparaat	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e en suppletoire begroting 2013	Mutaties 2e suppletoire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2)+(3)+(4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	408.862	- 10.074	19.587	5.167	423.542	410.615	- 12.927
UITGAVEN	408.944	- 10.074	19.587	5.167	423.624	410.615	- 13.009
<i>Personele uitgaven kerndepartement</i>	234.852	- 8.699	8.545	- 16.899	217.799	213.356	- 4.443
- waarvan eigen personeel	181.704	- 8.026	8.065	- 11.407	170.336	171.759	1.423
- waarvan externe inhuur	16.500		108	- 5.100	11.508	4.434	- 7.074
<i>Materiële uitgaven kerndepartement</i>	107.244	- 1.375	8.324	9.803	123.996	121.495	- 2.501
- waarvan ICT	5.600		- 5.150	7.600	8.050	8.000	- 50
- waarvan bijdrage aan SSO's (exclusief DICTU)	40.225		- 37		40.188	34.927	- 5.261
- waarvan SSO DICTU	21.408		13.129	4.975	39.512	43.812	4.300
<i>Personele uitgaven buitendiensten</i>	47.743		1.124	9.702	58.569	57.513	- 1.056
- waarvan eigen personeel	44.000		1.124	8.841	53.965	52.414	- 1.551
- waarvan externe inhuur	2.690		0	861	3.551	2.112	- 1.439
<i>Materiële uitgaven buitendiensten</i>	19.105		1.594	2.561	23.260	18.252	- 5.008
- waarvan ICT	3.315			480	3.795	3.979	184

40 Apparaat	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2e suppletoire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+ (4)	(6)	(7)=(6)-(5)
- waarvan bijdrage aan SSO's	4.147				4.147	2.019	- 2.128
ONTVANGSTEN	15.027			12.509	27.536	25.776	- 1.760

Toelichting op de uitgaven

Personele uitgaven kerndepartement

De personele uitgaven kerndepartement zijn € 4,4 mln lager uitgevallen voornamelijk als gevolg van het lagere beroep op de stimuleringsregeling voor het sociaal flankerend beleid.

Materiële uitgaven kerndepartement

De materiële uitgaven zijn € 2,5 mln lager uitgevallen doordat geraamde uitgaven in het kader van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) niet op artikel 40 maar bij artikel 16 tot betaling zijn gekomen.

Personele uitgaven buitendiensten

De personele uitgaven van de buitendiensten zijn € 1,0 mln lager uitgevallen dan geraamd. De lagere uitgaven leiden eveneens tot een lagere desaldering bij de ontvangsten.

Materiële uitgaven Buitendiensten

De materiële uitgaven van de buitendiensten zijn € 5,0 mln lager uitgevallen omdat de facilitaire uitgaven voor de aanpassingen van de gezamenlijke huisvesting van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) met vertraging worden uitgevoerd.

Toelichting op de ontvangsten

De lagere ontvangst van € 1,7 mln hangt samen met de lagere desaldering van uitgaven voor de samenvoeging van de ACM.

Bedragen x € 1.000

41 Nominaal en Onvoorzien	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2e suppletoire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+ (4)	(6)	(7)=(6)-(5)
VERPLICHTINGEN	29.773		- 15.357	- 14.416		0	
UITGAVEN	29.773		- 15.357	- 14.416		0	
41.10 Prijsbijstelling	29.523		- 20.349	- 9.174		0	
41.20 Loonbijstelling			4.992	- 4.992		0	
41.30 Onvoorzien	250			- 250		0	

41 Nominaal en Onvoorzien	Stand ontwerp begroting 2013	Mutaties via NvW en amendementen	Mutaties 1e suppletoire begroting 2013	Mutaties 2e suppletoire begroting 2013	Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(1)+(2) +(3)+ (4)	(6)	(7)=(6)-(5)

41.40 In te vullen posten